

במת דיון ראשונה

דמותה וחשיבותה של הציונות בימינו

ישראל הראל ייסד את מועצת יש"ע ועמד בראשה כ-15 שנה, ייסד את כתב העת 'נקודה' והיה עורכו הראשון. כיום הוא עומד בראש 'המכון לאסטרטגיה ציונית' וכותב טור פובליציסטי שבועי בעיתון 'הארץ'. הוא ערך מספר ספרים, ובין היתר את שער האריות: הקרב על ירושלים בחווית לוחמי חטיבת הצנחנים (תל אביב: מערכות, 1972).

פרופסור גדעון שמעוני הוא פרופסור אמריטוס במכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים. בעבר עמד בראש המכון ליהדות זמננו והיה בעל הקתדרה ע"ש שלמה ארגוב ליחסי ישראל והתפוצות. הוא כתב מספר ספרים, ביניהם האידיאולוגיה הציונית (ירושלים: הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס, 2001). פרופ' שמעוני הוא חבר הוועד המנהל של מרכז מציל"ה.

ישראל הראל:

גדעון היקר,
בעיצומה של שנת ה-60 להקמתה של מדינת ישראל, יצירתה ופאר הישגיה של התנועה הציונית, אנו עומדים בפני תופעה שקשה להפריז בחשיבותה: למרות שהנתונים הדמוגרפים מלמדים שבמהלך השנים האחרונות הפכה מדינת ישראל לקהילה היהודית הגדולה בעולם (כחמישה מיליון נפש וחצי) – אולי פסגת השאיפה הציונית – המדינה עצמה מתרחקת שלב אחר שלב מזהותה הציונית והופכת להיות, על אף שהרוב היהודי בה מוחלט, מה שמכונה "מדינת כל אזרחיה".

בראש הזרם המוביל את התהליך עומד הממסד המשפטי – בעיקר בית המשפט העליון בשבתו כבית הדין הגבוה לצדק. ממסד זה מאמץ טרנדים אופנתיים, פוסט-מודרניסטיים ופוסט-לאומיים, שמובילים חוגים באקדמיה, בתקשורת ובפוליטיקה, בעיקר במערב. ואם במערב הדברים באים לידי ביטוי בעיקר בפולמוסים אינטלקטואליים שאינם מסכנים את הקיום הפיסי של המדינות, את זהותן ואת היותן – מאות ואלפי שנים ברציפות – מדינות לאום, הרי שבישראל בת ה-60, שאין לה מסורת של ריבונות, השפעתם עלולה להיות קריטית.

סיבות רבות לייחודיותו של המצב הישראלי. אזכיר את שתי העיקריות שבהן: הראשונה – בישראל קיים מיעוט גדול (20% מכלל האוכלוסייה וכ-30% מתלמידי כיתה א'), המיעוט הערבי, השולל את זהותה – חלקו גם את זכות קיומה – של ישראל כמדינתו של העם היהודי. מיעוט זה רואה את עצמו כחלק מהעם הפלשתיני ומזהה, ברובו הגדול, עם בני עמו הלוחמים מלחמת טרור אכזרית וחסרת מעצורים בישראל הציונית.

השנייה – חוגים יהודיים משפיעים בישראל ובעולם, אף שהם רחוקים מהיות רוב כמותי, מאמצים בשנים האחרונות עמדות פוסט-ציוניות ואף אנטי-ציוניות. הפוסט-ציונות טוענת כי משעה שקמה המדינה, הציונות סיימה את תפקידה, ולפיכך על ישראל להפוך, כעת, למדינת אזרחים "נורמאלית", שאינה מעניקה עדיפויות לזהות היהודית-ציונית. האנטי-ציונים הולכים רחוק הרבה יותר: הם שוללים מלכתחילה את זכותו של העם היהודי למדינת לאום בארץ ישראל; חלקם משום שהם מקבלים – או מובילים – את הטענה שהיהודים אינם עם כי אם עדה דתית, וחלקם משום שהמדינה, לשיטתם, קמה בחטא ועל חשבון העם האחר, הפלסטיני, שישב בה. אלה גם אלה מחקים את הטרנדים העולמיים, בפרט את התיאוריות הפוסט-מודרניסטיות – ובראשן אלו הטוענות שאין עוד הצדקה למדינות לאום, בוודאי למדינת הלאום היהודית (אם כי חשוב לציין שכל פוסט-מודרניסט המכבד את עצמו, בוודאי פוסט-ציוני או אנטי-ציוני, מחייב הקמת מדינת לאום פלסטינית ושולל את זכותם של היהודים לחיות בה).

ארגונים יהודים אנטי-ציוניים מעודדים את בג"צ לאמץ בפסיקותיו את רוח "מדינת כל אזרחיה". הם אף יעצו וסייעו לפלסטינים אזרחי ישראל להקים גופים שונים, כמו ארגון עדאלה, באמצעותם יוכלו לעתור תכופות לבג"צ ולגרור אותו לפסקי דין עקרוניים, שמעמיקים את הדיכטומיה בין היותה של ישראל יהודית-ציונית לבין היותה מדינת כל אזרחיה. וכך, לא אחת מוצא עצמו בג"צ במצבים בהם הוא פוסק, בשאלות הנוגעות לזהות המדינה, בכיוון אחד: אזרחיה קודמים ליהודיה.

בפסיקותיו אלה מתעלם בג"צ מתופעות בדלניות בקרב הציבור שבשמו עותר עדאלה. בשנת 2006 פרסם 'הוועד הארצי לראשי המועצות המקומיות הערביות בישראל', ביוזמתה ותמיכתה הפעילה של 'ועדת המעקב העליונה של ערביי ישראל', הגוף העליון של הפלסטינים בישראל (המורכב, בין היתר, מראשי המועצות המקומיות של הערבים בישראל ומחברי כנסת ערבים), את מסמך "החזון העתידי לערבים הפלסטינים בישראל". אחד מעיקרי המסמך אומר: "הגדרתה של המדינה כמדינה יהודית... מדירה את רגלינו משורותיה [של המדינה] ומציבה אותנו בעימות עם טבעה ומהותה של המדינה בה אנו חיים". גופים ערביים נוספים, שמייצגים את רוב אנשי הציבור והאינטלקטואלים הערבים המלמדים באוניברסיטאות הישראליות, פרסמו מסמכים משל עצמם – כל מסמך קיצוני מקודמו בנוגע לשלילת זכותם של היהודים למדינה בארץ ישראל. זוהיר אנדראוס, עורך העיתון 'מע אל-חדת' ואחד האינטלקטואלים הערבים המובילים והמוערכים, כתב לאחרונה: "זו [ארץ ישראל] אכן מולדתנו, אבל היא [מדינת ישראל] בשום צורה ואופן אינה מדינתנו".

התפתחות זו, ואחרות שנוגעות לתופעות פוסט-ציוניות גם בחברה היהודית בישראל, מחייבות את הרוב המוחלט של הישראלים שממשיכים להגדיר את עצמם ציונים לברר – ללא חשש מאימת התקינות הפוליטית שמכתיב המיעוט השולט בממסד המשפטי, האקדמי והתקשורתי – מספר שאלות, ובראשן: מהי ציונות בראשית המאה העשרים ואחת, הן בישראל והן בתפוצות? וכיצד עוצרים את ההתבוללות, האוכלת בכל פה בשאריות העם היהודי שהולך ונעלם מרצון ומבחירה חופשית?

התפתחויות שליליות אלה מוכיחות שמטרת העל הציונית לא השתנתה במאה ועשר השנים האחרונות: לרכז בציון את העם היהודי, משום שרק בה הוא יכול לשרוד – וגם

זאת תוך מאבק פיסי ורוחני קשה – כעם המבטא עצמו מבחינה לאומית ומקיים את אורח חייו על פי מורשתו הרוחנית וההיסטורית.

תפקידה המרכזי של הציונות בראשית המאה העשרים ואחת הוא, אפוא, להציל את יהדות העולם מהתבוללות והיעלמות – וזאת ניתן להשיג, כאמור, רק בארץ ישראל – ולהגן על מדינת ישראל מפני הסכנות הביטחוניות האורבות לה מחוץ ומפני איבוד זהותה כמדינה יהודית וציונית מבית.

רק עלייה המונית עשויה לעצור את תהליך הטמיעה המהיר בתפוצות; לחזק את הביטחון העצמי של הישראלים בצדקת הציונות (עובדה: היהודים ממשיכים לעלות); לסייע, סיוע מכריע, במניעת אבדן הזהות היהודית והציונית של המדינה; ולהגדיל את הרוב היהודי במדינה למול המיעוט הפלסטיני-ישראלי השולל את זהותה וחלקו, כאמור, אף את קיומה.

בברכה,
ישראל הראל.

פרופ' גדעון שמעוני:

ישראל היקר,
השאלה שעוררה את הפולמוס שלהלן היא: "כיצד הייתם מגדירים את דמותה וחשיבותה של הציונות בימינו?" אתה בחרת להתמודד עם השאלה הזו באופן עקיף. אני מציע להתחיל בהגדרת הציונות, ועושה כן מנקודת מבטי כהיסטוריון של הציונות. אולם ראשית חייבים לציין כי הציונות, כמו כל התנועות הלאומיות, הקיפה תמיד מגוון רחב של שילובים אידיאולוגיים. אלה נעו מגרסאות שהיו דתיות בעיקרן לגרסאות חילוניות בעיקרן, ועל פני קשת פוליטית שכללה נטיות סוציאליסטיות, ליברליות, שמרניות/קונסרבטיביות ואפילו פרו-פשיסטיות. לאור המורכבות הזו, הגדרת הציונות, ואחת היא אם בעבר או בהווה, מחייבת לשרטט את המכנה המשותף שלגביו יש הסכמה. בהתאם לכך, נמצא כי העמדה הציונית תומכת בהנחות יסוד אלה: 1. היהודים הם ישות שאינה מורכבת רק מסממנים דתיים, אלא גם מסממנים אתניים וסממנים לאומיים, בכוח או בפועל. 2. ככאלה, ליהודים צורך עז וזכות מוסרית להגשמה עצמית והגדרה עצמית לאומית. 3. אלה יכולים להתממש רק באמצעות מדינה פוליטית שבה רוב יהודי, ורק במולדתם ההיסטורית של היהודים – ארץ ישראל. 4. הנחה משנית היא כי הקיום המתמשך של המדינה היהודית והיצירתיות התרבותית היהודית שבה הם בעלי חשיבות מרכזית לחיים היהודיים ברחבי העולם.

משמעותן של הנחות יסוד אלה מתבהרת בייחוד כאשר מעמתים אותן עם ההנחות ההפוכות. מבחינה אידיאולוגית, דחיית ההנחות הללו, כולן או חלקן, היוותה תמיד אנטי-ציונות כזו או אחרת, והדבר נותר בעינו עד היום, גם לאחר הקמתה של מדינת ישראל. עם זאת, בשורות הציונות עצמה היו מרכיבי היסוד של ההנחות הללו פתוחים תמיד לכך נרחב של פירושים לגיטימיים. תשובות שונות ומגוונות הוצעו לשאלות כגון: מהו גודלה הגיאוגרפי המדויק של ארץ ישראל? האם ההגשמה העצמית הלאומית של היהודים חייבת להתממש בכל ארץ ישראל, או שיכולה היא להתממש רק בחלק ממנה? כיצד בדיוק יש

לבטא את "יהודיותה" של המדינה? וכן, האם המימוש הציוני מחייב את עלייתם של כל היהודים כולם (אין ספק כי רק הקיצוניים והדוגמטיים ביותר החזיקו בדעה זו), של רובם, או רק את יצירתה של חברה יהודית בת-קיימא?

בנקודה זו תגובתי מתחברת באופן ישיר יותר לדברייך. נראה כי הגדרת הציונות שעליה נסמכות השקפותיך היא כי "מטרת העל" של הציונות הייתה תמיד, ועל כן עודנה, "לרכז בציון את העם היהודי, משום שרק בה הוא יוכל לשרוד... כעם". מכיוון שאתה גוזר מהגדרה זו את המסקנה כי "תפקידה המרכזי של הציונות" הוא "להציל את יהדות העולם מהתבוללות והיעלמות – וזאת ניתן להשיג, כאמור, רק בארץ ישראל", נראה כי אתה מתכחש הן לערך והן לאפשרות של הישרדות יהודית מחוץ לישראל. כהיסטוריון של הציונות (וכן, ניתן להוסיף, כמי שבאופן אישי בחר לעלות לארץ ממניעים ציוניים טהורים), עליי לציין כי זה מעולם לא היה, וגם אינו יכול להיות כיום, פירוש מוסכם של מטרות הציונות. הגם שאיני מטיל ספק בזכותך האישית, כמי שמזהה עצמו כציוני, להגדיר כך את הציונות ואת מטרותיה, עליך לדעת כי הגדרה זו מייצגת רק השקפה או פירוש חלקיים בתוך הקשת הציונית.

אולם לב המחלוקת בינינו טמון במקום אחר. על בסיס הגדרתך החלקית בבירור של הציונות ומטרותיה, נראה כי אתה מתייג זרם רחב של אנשים המגדירים עצמם ציונים, ואשר עמם אני מזדהה, כמתנגדי הציונות וכסכנה חמורה להישרדות היהודית. לאור הפרספקטיבה ההיסטורית שהצעתי לעיל, תייגת נכונה כאנטי-ציונים את אלה (ואפילו אם הם קוראים לעצמם "פוסט-ציונים") השוללים את עצמם זכותם של היהודים בישראל. למדינה, בעלת רוב יהודי, שתשמש להגשמה העצמית הלאומית-תרבותית של היהודים. אישית, אני מסכים כי יש להתנגד בתוקף להשקפותיהם ולפעולותיהם. אולם מדוע הינך צובע בצורה כה גסה, באותם צבעים אנטי-ציוניים, את כל מי שאינו מסכים עם הפירוש שלך לציונות ולהעדפות המדיניות הנובעות מכך? במרכז ההתקפה שלך עומדת ביקורת חריפה על תפקידו של בית המשפט העליון בישראל, אולם על דרך ההיקש משתרעת ביקורתך על פני מכלול שלם של נושאים ומופנית כלפי אלה המתנגדים לכל מפעל ההתנחלויות ביהודה ושומרון והחפצים בשוויון אזרחי למיעוט הערבי.

בהתבוננות, שוב, מפרספקטיבה היסטורית, אין ספק כי השאיפה המוסכמת של הזרם המרכזי בתנועה הציונית הייתה להקים מדינה שתהיה מחויבת הן להגשמה העצמית הלאומית של היהודים והן לזכויות אדם ואזרח לכל תושביה. כפי שבן-גוריון חזר ואמר, "ארץ ישראל יעודה לעם היהודי ולערבים היושבים בתוכה". ראוי לציין כי זאב ז'בוטינסקי התחייב לחזון הזה לא פחות מבן-גוריון. למעשה, לא היה מנהיג ציוני חשוב שהקדיש מחשבה רבה לאוטונומיה התרבותית ושוויון הזכויות האזרחי למיעוט הערבי – וראה אותם בחיוב – יותר מז'בוטינסקי. זו העמדה המוסכמת שנקבעה בהכרזת העצמאות של ישראל, חרף עמדות קיצוניות שוליות שקראו ליחס לא שווה לערבים, במקרה הרע על בסיס דתי-כהניסטי ובמקרה הטוב מסיבות של ביטחון והישרדות עצמית.

כמדינה המחויבת להיות יהודית ודמוקרטית גם יחד, השמירה על איזון זה היא בלב ליבן של האידיאולוגיה הציונית וההתנהלות הציונית בפועל בימינו. על כף המאזניים מונחים, ומשקלם שווה, שיקולי הביטחון מחד, והחתיירה לשלום מאידך. אתה, כמובן, זכאי לשקול את כפות המאזניים בהתאם לעמדותיך והעדפותיך הפוליטיות הפרטיות. אולם זהו סילוף

לתאר, כפי שאתה עושה, איזון שונה של שיקולים כציונות שאינה אותנטית, או גרוע מכך – כבגייה במטרה הציונית.

רטוריקה פוליטית קונבנציונלית מסמנת את החלוקה הפוליטית הבסיסית בישראל כשמאל וימין. מכיוון שמשמעותם המקורית של מונחים אלו אבדה או עוותה, אני סבור כי שמות שהם בעלי משמעות רבה יותר ונייטרליים מבחינה רגשית הם "שמרני-נצי" ו"ליברלי-יוני". לאור העמדות שאתה מביע, אני מסתכן בניחוש כי אתה מתאים יותר למחנה הראשון. אולם האופן בו אתה מציג את דבריך עלול להוביל את קוראינו למחשבה כי לא קיימת ציונות ליברלית-יונית אמיתית, שכן אתה מייחס את עמדותיה לאנטי-ציונות, בין אם מפורשת ובטוה ובין אם מוסווית כפוסט-ציונות. ההצגה שלך משמיטה או מטשטשת את קיומם הפעיל והחשוב של ציונים, התומכים בתוקף באפשרות ליישב בין ערכים הומניסטיים וליברליים ובין השאיפות והצרכים הלאומיים היהודיים. אינך טועה בהצבעה על הנסיבות הייחודיות הבעייתיות המעיקות על קיומה של ישראל: מיעוט גדול (20%) המזדהה באופן הולך וגובר עם הסביבה הערבית הרחבה והעוינת, שולל את זכותם של היהודים למדינת לאום (בעוד שאין הוא שולל בהכרח את זכותם של הפלסטינים או ערבים אחרים למדינה כזו) ובהתאם לכך תובע כי ישראל תוותר על תכליתה הלאומית היהודית. ברם, המחנה הליברלי-יוני מחזיק בעמדה איתנה מבחינה מוסרית, בדיוק משום שהוא מגן על שוויון זכויות אזרחי אמיתי, כמו גם מידה הוגנת של אוטונומיה תרבותית למיעוט, באמצעות סייגים דמוקרטיים אינטגרליים; סייגים התלויים, יותר מכל, במחויבויות חוקתיות ובבית משפט עליון שמכותי. בתנאים אלה, יש לרוב היהודי סמכות מוסרית להעניק עדיפות לקידום התרבות והצרכים הלאומיים היהודיים, בדיוק כפי שלמדינה פלסטינית הייתה מוקנית הזכות לפעול למען התרבות והצרכים הלאומיים הערביים. היה ותקום מדינה פלסטינית יום אחד לצידה של מדינת ישראל, תהיה אופציה לאומית פלסטינית – מקבילה לאפשרות העלייה הציונית – פתוחה בפני כל אזרח ערבי של מדינת ישראל שלא ישבע נחת מחיים במדינה שתרבותה וסמליה הלאומיים אינם ערביים.

בניתוח אחרון, התנהלותה הממשית של מדינה יהודית ודמוקרטית היא מעל לכל שאלה של איזון. אין להכחיש כי עד היום מאזן הכוחות נתון ללא עוררין בידי הרוב היהודי. בה בעת זוהי עובדה, המתגלה בסקרים אמנים, כי חלק ניכר מרוב זה נוטה לוותר על הריסון הדמוקרטי. בהקשר זה, לבית המשפט העליון תפקיד חיוני ורגיש באיזון בין הזכות והצרכים הלאומיים היהודיים ושיקולי ביטחון אמיתיים מחד, ובין הגנה על שוויון זכויות אזרחי ועל כבוד האדם כפי שנקבע בחוק מאידך. כל סוגיה נשקלת ומאוזנת באופן אמפירי. אחרת, וניתן רק דוגמה חשובה אחת, ודאי שבית המשפט לא היה מאשר את גדר ההפרדה חרף פסיקתו של בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג; בדומה לכך, הוא לא היה פוסל קטעים מסוימים של הגדר.

אם נגזור את המסקנה הלוגית מעמדתך, היא עלולה להפוך לתמונת הראי השלילית של הטענה האנטי-ציונית שלעולם אין אפשרות של שילוב; שקיימת רק ברירה אחת: מדינת לאום יהודית או "מדינת כל אזרחיה" נייטרלית מבחינה לאומית. אולם ודאי שאפילו המחנה השמרני-נצי המרכזי אינו מבקש להתחמק לחלוטין משילוב זה; אחרת מדוע איננו מציג, ולו ברמז, לשלול את זכות ההצבעה מאזרחים ערבים, אשר, ככלות הכול, תהיה ההגנה היעילה ביותר מפני כל איום של השד הערבי?

השאלה אם השמרנים-נצים, או לחילופין הליברלים-יונים, הינם רוב או מיעוט בזרם המרכזי של הציונות כיום היא שאלה פתוחה. רק סקרים בעלי תוקף מדעי ובחירות כלליות יכולים, אולי, לתאר את המציאות לאשורה. אולם הדימוי התקשורתי העולמי של המציאות הזו הוא עניין אחר. וזה מביא אותי לשאלת הדימוי העכשווי של הציונות: מאז מלחמת ששת הימים זכו השמרנים-נצים לעליונות פוליטית בקביעת עובדות בשטח בתחום הגורלי של ההתנחלויות השנויות במחלוקת ושל שלטון הכיבוש, ואין ספק כי נסיבות אלה עיצבו מחדש את דימוי הציונות בדעת הקהל בעולם כולו. כמובן, הדימוי הוא בעיני המתבונן. הדימוי של הציונות הוא שלילי א-פריורי בעיני אויביה הערבים של ישראל ובעיני תומכיהם – אנטישמים, חוגים שמאלניים רדיקליים מסוימים וכן הלאה. לפיכך אנו רשאים להשמיט מן התמונה עיוותים של אנטישמיות גסה ושל אנטי-ציונות חתרנית המזהים את הציונות לסוגיה, א-פריורי, עם גזענות, נאציזם ואפרטהייד. בדומה לכך, דימוי הציונות עשוי בהחלט להיות חיובי ללא תנאי בעיני האוונגליסטים האמריקאים. כך או כך, העובדה היא כי הדימוי הנפוץ של הציונות, כפי שמשתקף בדעת הקהל העולמית, הפך לדימוי של מפעל קולוניאליסטי, מספח שטחים לאומי, העוסק בכיבוש ונישול עם אחר ובדיכוי התנגדותו של זה האחרון. העובדה שאפילו התומכים המסורים והרהוטים ביותר של הציונות (אלן דרשוביץ הוא דוגמה מצוינת) מרגישים חובה להתנער ממפעל ההתנחלויות הישראלי ומשלטון הכיבוש, מעידה כי האחריות לדימוי זה מוטלת בעיקר על הזרם השמרני-נצי, המונע בידי ההשתלטות של גוש אמונים על הציונות הלאומית-דתית. חוששני שרק תחיה מחודשת של הזרם הליברלי-יוני בציונות יכולה להציל את הדימוי האומלל הזה של הציונות בחוגים רחבים של דעת הקהל העולמית.

בברכה,

גדעון שמעוני.

ישראל הראל:

גדעון היקר,

בתשובתך לדברי הפתיחה שלי, אתה מציג את עצמך מספר פעמים כהיסטוריון. באחת מהפסקאות המרכזיות והעקרוניות של תשובתך אתה כותב על העלייה כי "זה לא היה, וגם אינו יכול להיות כיום, פירוש מוסכם של מטרות הציונות", ומי שכן ראה בעלייה חובת "עשה" היה, על פי פרשנותך, מחוץ ל"פירוש המוסכם"; היינו: השתייך ל"קיצוניים והדוגמטיים ביותר". אולי. אך תסכים עמי בוודאי שההיסטוריה מלמדת אותנו שדווקא האגף הזה, "הקיצוני", היה האגף הרלוונטי של הציונות; הוא שהגשים את המטרה המעשית העיקרית, גם אם לדעתך היא לא הייתה בקונצנזוס, של הציונות: העלייה. ומכיוון שאגף זה הוא שהגשים בגופו את המטרה והגיע ארצה, הוא – ולא האגפים האחרים שלא נמצאו בארץ – יכול היה להגשים גם את המטרה הנוספת: ההתיישבות. שהרי רק מי שעלה יכול היה להתיישב ולהקים את המדינה שבדרך. ומכיוון שמחייבי העלייה עלו והתיישבו, הם גם עסקו בהגשמת המטרה השלישית: הביטחון וההגנה. שהרי בלי להגן על המפעל הציוני שהם הקימו מפני המתנכלים לו – "הפירוש המוסכם" היה נותר פירוש ותו לא.

וכך הגענו למסקנה הבלתי נמנעת, גם אם ישנם היסטוריונים הטוענים אחרת (ולמען

האמת, אינני יכול להבין כלל כיצד יכולים בכלל להיות כאלה): בלעדי העלייה, לא היה מי שיקים את המדינה היהודית; לא היה מי שישב אותה; לא היה שיילחם למען ביטחון התושבים, ולימים – לא היה כוח מגן שיילחם נגד מדינות ערב וערביי ארץ ישראל שקמו, ביום שבו הכריז בן-גוריון על העצמאות, להכחיד את המדינה שזה עתה קמה. מכאן, שההגשמה של המטרה – בוודאי במקרה הציוני – חשובה יותר מהפירוש של ההיסטוריונים. שהרי את המטרות הציוניות (אילו מטרות יכולות להיות מלבד אלו שצינתי לעיל?), גם את אלו שכן היה ויש עליהן (מה הן?) "פירוש מוסכם", הרוב המוחלט של הציונים בגולה לא הגשים. ותוצאות חוסר ההגשמה הזה הן קריטיות בהיסטוריה היהודית בעשורים המרכזיים – והעקובים מדמם של יהודים – של המאה העשרים.

שער בנפשך ש"הפירוש המוסכם" היה שונה, היינו שהפירוש "הקיצוני" היה המחייב, והמכנים עצמם ציונים היו נענים לחובה הזאת. מיליוני יהודים היו עולים ארצה ובכך מצילים, קודם כל, את חייהם. והמדינה היהודית הייתה קמה אולי מוקדם יותר, מתבססת באזור וזוכה, ולו עקב הכמות הרבה של היהודים הגרים בה, להכרה שעד היום אינה זוכה לה. כדאי לשים לב שרק לפני כשנה, באמצע נובמבר 2007, הכריזה ההנהגה העליונה של הערבים אזרחי ישראל (ועדת המעקב העליונה של ערביי ישראל), בתמיכת המפלגות הערביות העיקריות, שאינה מכירה בישראל כמדינה יהודית. ואם הערבים אזרחי ישראל אינם מכירים בישראל כיהודית, קבעו המנהיגים של ערביי ישראל (במכתב לאבו עלא ואבו מאזן, ראשי הרשות הפלסטינית), על אחת כמה וכמה שהמנהיגות הפלסטינית אסור שתכיר בישראל כיהודית (כדרישת ראש ממשלת ישראל לקראת ועידת אנאפוליס).

תנועה אידיאולוגית, על פי הגדרת המושג, היא גוף שנע קדימה, והתנועה הזאת מתרחשת כל עוד קיימים אנשים המוכנים לאמץ את האידיאולוגיה שלה. ואני מעז לשאול: ואם העלייה אכן מעולם לא הייתה הפירוש של "הקונצנזוס הציוני", על מה כן היה קונצנזוס? האם על כך שיהודי אירופה יכולים לשרוד את היטלר, או, להבדיל, לא להתבולל בתנאי החופש ושוויון ההזדמנויות הניתנים ליהודים, במיוחד מאז מלחמת העולם השנייה? ואם שני הפירושים הללו אכן היו בלב הקונצנזוס, אז איזה ערך יש להם – גם אם הרוב דגל בהן? הם הרי הוכחו, קטגורית וללא אפשרויות הזמה אמפירית, כמוטעים. הרי ברור לחלוטין, ולכך אין צורך להיות היסטוריון, שהפירוש "החלקי" שלי, בדבר חובת העלייה, הוכיח את עצמו, מעבר לכל ספק, כנכון. אתה יודע מה? הלוואי והייתי טועה. היינו: הלוואי ולא הייתה כלל התבוללות והלוואי ששליש מעמנו לא היה נכחד פיסיית. אך מסתבר שאלה שהגשימו, כמוך, את המצווה העיקרית (לא רק לטעמי, אלא לטעמם של גדולים, חשובים ועתירי מעש וחזון השייכים לדור המייסדים) – העלייה – שרדו הן מבחינת ההשתייכות הלאומית (צאצאיהם לא התבוללו, משום שרק בישראל ניתן להיות יהודי חילוני בלי שתרחף סכנת ההתבוללות) והן, כמוכן, פיסיית.

דוד בן-גוריון היה מגדולי שוללי הגולה ומחייבי העלייה, עד כדי כך שטען שמי שאיננו עולה איננו יכול להיחשב כציוני. האם בעיניך גם האב המייסד של המדינה הציונית נחשב כ"קיצוני"? שהרי גם הוא הגיע למסקנה (עשרות שנים לפני שהנתונים המבהילים של ההתבוללות במערב היו זמינים כפי שהם היום) שרק מדינת ישראל, למרות שהיום היא המקום המסוכן ביותר ליהודים מבחינה פיסיית, מסוגלת להעניק – מלבד ריבונות – גם ביטחון גבוה יחסית להמשכיות קיומו הדמוגרפי, ועל כן הלאומי, של העם היהודי.

נקודה עקרונית נוספת בתגובתך נוגעת לשטחה של המדינה היהודית. כפי שבוודאי ידוע לך, "הבית הלאומי" של הצהרת בלפור כלל גם את השטח שהיום הוא ממלכת ירדן; וחבר הלאומים, הגוף העליון של האומות שפעל בין שתי מלחמות העולם ושקדם לאו"ם, אשרר את ההצהרה ובכך היא הפכה להיות מסמך בינלאומי מוכר ואף מחייב. אך ב-1922, במניפולציה אימפריאליסטית בריטית אופיינית, העניקה בריטניה את השטח שממזרח לירדן, שגודלו קרוב לפי ארבעה משטח ישראל מהים התיכון ועד הירדן, לאמיר עבדאללה שהקים בה את הממלכה ההאשמית. בכך בגדה האומה הבריטית בהבטחתה לעם היהודי מחד גיסא, ובמנדט שהעניק לה חבר הלאומים מאידך גיסא.

היישוב היהודי הקטן בארץ ישראל, כמו גם המוסדות הציוניים כולם, מחו נמרצות על הבוגדנות הזאת. הוזה אומר: הציונות דגלה במה שמכנים היום, לרוב בלעג, "ארץ ישראל השלמה", או, אם תרצה, ההיסטורית. אמנם, בשל חוסר יכולת להיאבק באימפריה הבריטית נאלצו היהודים לבלוע את חמתם; אך על העיקרון – שקובע שזהו שטחה של ארץ ישראל, המולדת ההיסטורית של היהודים – הם לא ויתרו. רק כשהתנועה הציונית עמדה מול האסון הגדול ביותר שאירע אי פעם לעם היהודי, השואה, חלה בה ההשלמה הפרגמטית, בשום אופן לא האידיאולוגית-עקרונית, שמוטב להקים מדינה על חלק מן הארץ למען המטרה העיקרית – שליהודים תהיה ארץ מקלט ריבונית שבה ימצאו מקלט אלה ששרדו ואלה, כמו במדינות ערב, שעדיין צפויה להם סכנה.

כהיסטוריון של הציונות בוודאי ידועים לך, גדעון, דבריו של בן-גוריון בקונגרס הציוני ה-20 שהתקיים ב-1937 בציריך: "אילו הועמדה בפניי השאלה: מדינה יהודית בכל מערב ארץ ישראל [שים לב לדגש על "מערב ארץ ישראל", שבא לומר שיש "מזרח ארץ ישראל"], תמורת הסתלקות מזכותנו ההיסטורית על ארץ ישראל כולה – הייתי דוחה את [הקמת] המדינה". והוא הוסיף (ולמיטב ידיעתי לקול תשואות חלק ניכר מהצירים): "אין רשות לשום יהודי לוותר על זכות העם היהודי בארץ. אין זה מסמכותו של שום יהודי, ואין זה מסמכותו של שום גוף יהודי, אין זו אפילו מסמכותו של העם כולו החי עמנו היום – לוותר על איזה חלק שהוא בארץ. זוהי זכות האומה לדורותיה", הוסיף את המשפט המפורסם שזכה לתשומת לב רבה גם בוועידת סנט ג'יימס ב-1939, "זכות שאינה ניתנת להפקעה בשום תנאי. ואילו גם היו יהודים [ואז, ב-1937, הם היו מעטים] באיזה זמן שהוא מכריזים על הסתלקותם מזכות זאת – אין בכוחם ובסמכותם להפקיע זכות זו מהדורות הבאים... זכותנו על הארץ – על הארץ כולה", סיכם את השקפת הרוב המוחלט (אז) בציונות, "קיימת ועומדת לעד". ועל רקע הדברים הנאמרים ונכתבים היום אין מנוס ממחשבה נוגה: 60 שנה לאחר שבן-גוריון הכריז על עצמאות ישראל, נשיא המדינה הנוכחי, ראש ממשלתה ועמם קואליציה לא קטנה של חברי כנסת מוכנים, על פי הצהרותיהם, לוותר על חלקי ארץ ישראל שבן-גוריון והרוב הציוני בעבר טענו שאין להם כלל זכות לעשות זאת, ולו משום שהארץ שייכת לאלה שכבר אינם עמנו ולא להם שעדיין אינם עמנו – ובלעדיהם לא ניתן להחליט.

נכון שבעקבות לקחי השואה, בן-גוריון וחלק לא קטן מאלה שתמכו בהצהרתו מ-1937 קיבלו את תוכנית החלוקה מ-1947; כאמור, בשל לקחי השואה. אך יחד עם זאת חזרו והצהירו שאין בכך משום ויתור על העיקרון שארץ ישראל כולה היא מולדת היהודים, ורק היהודים. בכתבים של בן-גוריון הוא לא הטיל ספק באמונתו שיבוא יום וכל ארץ ישראל תהיה בריבונות העם היהודי. דברים אלה, למרבה הצער, אינם נשמעים היום מפי אלה התובעים ויתורים טריטוריאליים מפליגים. והעובדה שהם מכנים את השטח ששוחרר במלחמת ששת הימים "כבוש" מוכיחה איזו כבדת דרך אידיאולוגית עברה

התנועה הציונית דווקא בימי קיומה של מדינה יהודית.
אתה משייך אותי, גדעון למה שאתה מכנה "שמרנים-נצים". על פי הסטיגמות הפופולאריות, אכן כך הדבר. אך הרשה לי, למרות שאתה ההיסטוריון שבינינו (ואני, אם בכלל, מכונה רק אידיאולוג), לומר זאת: אם הליברלים, היינו היונים, היו שולטים בתנועה הציונית בשעות המכריעות של המאה ה-20, לא הייתה קמה מדינה יהודית. הליברלים, נוסח חבורת 'ברית שלום', התנגדו להתיישבות יהודית בארץ ישראל גם על קרקעות שנרכשו בכסף מלא; התנגדו להקמת כוח מגן יהודי ובשנים הקשות של 1936-39 הטיפו להבלגה מול גלי המתקפה על היישובים הקטנים של היישוב היהודי הקטן והפגיע ועל דרכי התחבורה. אם מדינה יהודית תקום בכוח הנשק, הם אמרו, או בניגוד לרצונם של תושבי הארץ הערבים, מוטב שלא תקום. מזלו של היישוב בשנים ההן היה שאז גברו השמרנים-נצים שהקימו את ההתיישבות, את ההגנה, הפלמ"ח – ואת המחותרות שהיוו את כוח המגן שעצר, כאמור, את חמשת הצבאות הערביים שפלו למדינה הציונית הצעירה יום לאחר שזו הכריזה על עצמאותה. אלמלא כוח מגן זה, גורלם של היהודים שהיו אז בארץ ישראל לא היה שונה, קרוב לוודאי, מגורל אחיהם באירופה. וכך גם במרכיב אחר של יסודות הציונות – ההתיישבות. גם בתחום זה היו אלמנטים יהודיים שטענו שמכיוון שהקק"ל רוכשת את הקרקעות מידי האפנדים – וכתוצאה מכך האריסים מפסידים את מקור מחייתם – אין זה מוסרי להקים יישובים על אותן אדמות. לעומתם, הנצים – שהיוו אולי מיעוט, שהרי המגשימים הם תמיד המיעוט – סברו שההתיישבות היא לגיטימית, ושלא העם היהודי אחראי על גורל האריסים הערבים כי אם הערבים עצמם, שיש להם מיליוני אקרים של קרקעות. הם גם קבעו את הסיסמה ש"גבול המחרשה קובע את גבול המדינה העתידה", והאמינו שעשייתם, למרות היותם מעטים, מהווה תשתית למדינה היהודית-ציונית שתקום, אליה יגיעו גם אלה שהיום מתנגדים למעשיהם; דבר שהוכח, כמובן – ולאחר גדול האסונות של העם היהודי – כנכון. לכן, גדעון, דעתי לא נחלשת עלי עקב הכינוי "נץ". ההיסטוריה הציונית מוכיחה שהתוכן שלו הוא תוכן של כבוד, ובעיקר: התוכן שהוכיח את עצמו מבחינה היסטורית. וזאת – אז כהיום – מול המחנה שדגל כל השנים בהימנעות מהגשמה ומעשייה בכל תחום עליו אין הסכמה ערבית, או, למצער, הסכמה "בינלאומית".

בסוף טיעוניך אתה מנסה להסביר מדוע הדימוי של ישראל בעולם כל כך ירוד. לדעתך, איך לא, הסיבה העיקרית להתנגדות לישראל, גם בקרב אלה שאינם עוינים אותה מלכתחילה, היא "הכיבוש". ומכיוון שבציונות, ולא בפוליטיקה, עסקינן, אז הרשה לי למחות. עם איננו יכול – במהות, בהיגיון ובמוסר – להיות כובש בארצו הוא. יהודה ושומרון אינם שטח כבוש; באזורים אלה ישראל שולטת בשטח הנמצא בלב מולדתה – המולדת שאין לנו שום זכות לוותר עליה מרצון. זאת ועוד: גם אנשים שסבורים, מסיבות שונות, שאל לנו לשלוט במקומות – למשל חברון, בית אל ובית לחם – שבהם נולדה האומה היהודית, שם גיבשה את תרבותה ושם עיצבה את לאומיותה, הרי שחובתם, אם הם ציונים וישרים מבחינה אינטלקטואלית, להגן על הזכות הזו – גם אם הם סבורים שמבחינה פוליטית אי אפשר לממש היום את הזכות ההיסטורית והציונית הזו. לו כך עשו, הביקורת על ישראל הייתה נחלשת וידם של האנטישמים ודורשי החרמות – למשל באקדמיה הבריטית – לא הייתה על העליונה. אך אימוץ רטוריקת "הכיבוש" גם על ידי מי שמכנים עצמם ציונים, מלבד היותה בלתי אחראית, מהווה גם סילוף המציאות ואימוץ טיעוני שקר.

כ-30 שנה אני חי בעפרה שבארץ בנימין ההיסטורית, וכ-15 שנה עמדתי בראש מועצת יש"ע. אני רוצה להעיד שבשנים הראשונות לשהותנו במקום היו לנו יחסים קורקטיים,

פעמים אף מעבר לזה, עם שכנינו הפלשתינים. מי שלצורך סילוף פוליטי אומר אחרת, כמו 'שלום עכשיו', איננו דובר אמת; ואין כאן המקום להרחיב בכך. ב-1988 הערבים הם ששמו קץ ליחסים אלה במעשי איבה שאותם הם כינו "האינתיפאדה". עד אז כמעט ולא היו מחסומים, תושבי שכם וטול כרם עבדו בתל אביב, נתניה וחיפה, והשטח המכונה "הגדה המערבית" פרח מבחינה כלכלית והשכלתית והתקיימה בו מהפיכה רפואית. רק כשישראל החלה להתגונן מפני הטרור, במיוחד מטרור המתאבדים, היא החלה להקים מחסומים קבועים, גדר מגושמת לעצירת הטרור (שאני מתנגד לה משום שאני סבור שההגנה הטובה ביותר היא ההתקפה, ולא הגדר) ושאר אמצעי הגנה על תושביה. אמצעים אלה אינם אפרטהייד, גדעון, כי אם אמצעים הכרחיים להגנה עליך, עליי ועל בני משפחותינו. אתה יודע היטב שביום שבו ייפסק הטרור ישראל תהיה מוכנה, ובשמחה, להסיר את כל המחסומים ולפתוח מחדש את שערי המדינה בפני עובדים, תלמידים וסוחרים מערי יהודה ושומרון וכפריה.

אתה טוען שרק דימוי ליברלי-יוני יכול להציל את הדימוי של ישראל בעולם; וטענה זו, במחילה, יש בה לא מעט תמימות. "הכיבוש", בעיני רוב מבקרי ישראל, בוודאי שונאה, הוא הרי רק תרוץ. אם הוא לא היה, אלה ששוללים את קיומנו היו מוצאים להם עילות אחרות לנגח את הקיום היהודי הריבוני במולדתו ההיסטורית – ארץ ישראל. בברכה, ישראל הראל.

פרופ' גדעון שמעוני:

ישראל היקר,

על מנת שנישאר ממוקדים, הרשה לי לשוב ולהזכיר כי הסוגיה העיקרית העומדת לדיון היא הגדרת הציונות בימינו. ההגדרה שהצעתי נוסחה במונחים אידיאולוגיים; כלומר, על ידי הגדרת עקרונות היסוד של הציונות ביחס לעם היהודי, לאופיו, לצרכיו ולזכותו להגשמה עצמית לאומית יהודית. יהודים הדוגלים בעקרונות יסוד אלה הם ציונים, גם אם הם מחזיקים בפירושים ואמצעים שונים להשגת המטרות הללו; יהודים השוללים את עקרונות היסוד הללו הם, בדיוק כמו בעבר, לא-ציוניים, ובמקרה שהם מתנגדים לציונות באופן פעיל הרי הם אנטי-ציונים. הביקורת המרכזית שלי על תרומתך לדיאלוג זה הייתה כי היא מתייחסת, שלא בצדק, לכל מה ששונה מן הפירוש המסוים שלך כנטישה מסוכנת של הציונות.

זה גם ההקשר של דבריי באשר לאקט העלייה. שכן, האמירה כי "מטרת העל" של הציונות הייתה מאז ומעולם העלייה היא משום פישוט שגוי. ההסתדרות הציונית העולמית, ככזאת, מעולם אף לא הציגה את אקט העלייה האישיית כתנאי בל יעבור להיותו של אדם ציוני. ללא ספק, היו חלקים מסוימים בתנועה הציונית – בעיקר תנועות נוער – שטענו כך; ובאופן אישי, זה היה הפירוש שלפיו נהגתי אני. אולם ההיסטוריה מלמדת כי טענה זו מעולם לא התקבלה רשמית על ידי ההסתדרות הציונית העולמית או זכתה להסכמה פה אחד בקרב ציבור הציונים בעולם; גם כיום אין לה מעמד כזה. יחד עם זאת אני מסכים איתך לחלוטין באשר לחשיבות העליונה של העלייה ולתפקידה המכריע וההכרחי בהיסטוריה של הציונות. כך שהפתיחה ההיסטורית הרהוטה שהצעת בתגובתך מתפרצת לדלת פתוחה, הגם שאינני סבור כי השימוש המגמתי שלך בציטוטים משל בן-גוריון היה עומד בדרישות של חיבור מדעי. יתר על כן, אני סבור שאנו מסכימים כי זהו ציוני ציוני שאין עליו עוררין לקרוא, לעודד ולקדם, בין היתר באמצעות חוק השבות,

עלייה של כל יהודי אשר צריך או חפץ להפוך לאזרח ישראל. אולם עלייה היא אמצעי – אמנם אמצעי המהווה באמת מרכיב יסודי של הציונות – לא תכלית. כך גם לגבי ההתנחלות בארץ ישראל. המטרה העליונה של שניהם הייתה וצריכה להישאר ההגשמה העצמית הלאומית של העם היהודי.

כל זה מביא אותי ללב הסוגיה – התפיסות האלטרנטיביות של מה שאמור להיות הגשמה עצמית לאומית של העם היהודי, והשאלה כיצד לממש אותה היום, לאור העובדה כי התנאי המוקדם הבסיסי שלה, מדינת ישראל, הושג כבר. כמו בתקופת טרום-המדינה בתולדות הציונות, גם כיום יש בישראל קשת רחבה של תפיסות המתחרות ביניהן, והן מהדהדות גם אצל אלה המתייחסים לעצמם כציונים אולם חיים בגולה. טענתי כי הסיווג שמרני-נצי וליברלי-יוני עדיף על "שמאלני" ו"ימני", ובכך חתרתי לתיאור הוגן במקום הכתמה בסטיגמה. כך שהצרתך שהנך נושא את דגל ה"נץ" בגאווה מיטיבה לדיון. ביקשתי גם להתעלם מעמדות מיעוט בשני קצותיה של הקשת הציונית הקיימת, ועל כן תיארתי רק את הזרם הציוני המרכזי. אחרת הייתי חייב להתייחס, בקצה האחד, לרעיונות הדתיים-כהניסטיים, לפיהם הגשמת הציונות מחייבת אילוף הלא-יהודים לבחירה בין "טרנספור" פיסית לבין המעמד הנחות, המותר על פי ההלכה, של גר תושב; ובקצה השני היה עליי לכלול עמדות כגון אלה של מירון בנבנישתי, הטוען כי ההתנחלויות הממוסדות ונתונים גיאוגרפיים הופכים באופן בלתי נמנע את קיומה של מדינה יחידה עם רוב ערבי צפוי למציאות בלתי הפיכה, וכי הציונים חייבים ככל הנראה להשלים עם המציאות הזו, דרך הקרבה עצמית בצורתה הקיצונית ביותר (כמובן, בניתוח זה לא נכללים, בהגדרה, אנטי-ציוניים מוצהרים, למשל חסידיהן של עמדות כגון אלה של אילן פפה וכן פלגים חרדיים מסוימים כגון נטורי קרתא וחסידים סאטמר).

אתה, ישראל, מתאמץ לתאר את כל מפעל ההתנחלויות ביהודה, שומרון ועזה (ובכלל זה, ככל הנראה, את השיטות הטקטיות של "יצירת עובדות בשטח", בהן הוא עושה שימוש נרחב) כממשיך דרכה האמיתית של תנועת העבודה הציונית החלוצית, בצלמו של לא אחר מאשר דוד בן-גוריון. הרשה לי להעיר כי סוג זה של ספקולציה היסטורית רטרוספקטיבית היא תרגיל עקר. כנגד כל רצף שאתה עשוי לשרטט, ניתן להצביע על היעדר רציפות בסתירה לטענתך, כמו גם על רצפים אלטרנטיביים. למשל, ניתן לטעון כי עבור דוד בן-גוריון, שחזונו בדבר ההגשמה הציונית היה בפירוש חזון של מדינה יהודית דמוקרטית כפי שבא לידי ביטוי בהכרזת העצמאות שלנו, התנאי החשוב ביותר היה שיהודים יהפכו לרוב בשטח שיהווה שטח המדינה (וזו הייתה, כמובן, עמדה שיריבו הפוליטי המובהק של בן-גוריון, ז'בוטינסקי, היה שותף לה). מכיוון שהתברר כי תנאי זה יתאפשר רק באמצעות חלוקת שטח המנדט הבריטי בפלסטינה, קרא בן-גוריון להקים מדינה יהודית בחלק מן השטח, אף כי האמין, לא פחות ממך, כי ליהודים יש זכות בארץ ישראל כולה. קיים תיעוד מלא המראה כי זו הייתה ההנמקה בבסיס תמיכתו בפתרון של חלוקה, תחילה ב-1937 ולבסוף ב-1947. הוא עשה כן למרות הסיכונים הכרוכים בכך בגלל העוינות וההתנגדות הערבית המוחלטות. ובכן, האם יש המשכיות בין עמדה זו לבין תפיסתם של אלה המתנגדים, מכל סיבה שהיא, לריבונות פלסטינית בחלק כלשהו של ארץ ישראל המוחזק כעת בידי יהודים?

אני שם לב שבניגוד לגרעין הדתי-לאומי של המחנה השמרני-נצי, אינך מייחס חשיבות עליונה להבטחה האלוהית כהוכחה המוחלטת לכך שההגשמה הציונית מחייבת שליטה ריבונית יהודית בכל השטחים – וישוב כל השטחים – שהיהודים מאמינים שהם ארץ ישראל, בלי קשר להשלכות על תושבי הארץ הערבים ועל יהודי ישראל עצמם. אני תוהה אם הסיבה לכך היא שאתה מכיר בכך שהצגת טענות סובייקטיביות לחלוטין – המבוססות

על אמונה בהתגלות אלוהית – כאילו יש להן תוקף אובייקטיבי היא בעלת ערך מפוקפק. מכל מקום, טענתך אינה משוללת עוצמה ומהימנות כל עוד היא מתבססת על תפיסת הסכסוך הישראלי-ערבי כמשחק סכום-אפס; דהיינו, כי עוינותם של הערבים, ובכלל זה רבים מאלה המחזיקים באזרחות ישראלית, כלפי ההגדרה העצמית היהודית בכל חלק שהוא מארץ ישראל היא לחלוטין בלתי נמנעת ובלתי ניתנת לשינוי. השאלה היחידה העומדת על הפרק, לפיכך, היא הישרדותנו שלנו או הישרדותם שלהם, ושום פשרה טריטוריאלית לא תעלה ולא תוריד; היא רק תעניק לערבים יתרונות טקטיים בדרך להשגת המטרה האסטרטגית שלהם – למחוק את ישראל.

ברם, דווקא במציאות של עוינות והתנגדות ערבית נוקשות, לצד יתרונה הדמוגרפי של האוכלוסייה הערבית, נשאלת השאלה: לאיזה חזון של הגשמה יהודית מרמז הדבר? האם לא להנצחה, שחריפותה תלך ותגבר, של משטר האדנות והשליטה החד-צדדית החלים היום באזור יהודה ושומרון, ואפילו, קרוב לוודאי, הרחבתם לכל שטח מדינת ישראל? שכן רק שלילת העיקרון הדמוקרטי הבסיסי, של זכות הצבעה כללית לכל מי שנתון לסמכות המדינה, תאפשר את ההגשמה העצמית הלאומית של מה שהוא, בסופו של דבר, מיעוט יהודי בין נהר הירדן לים התיכון. בה בעת, תפיסת הקונפליקט כמשחק סכום-אפס מניחה בהגדרה כי העוינות הערבית והניסיונות להחריב את ישראל הם גורמים קבועים ובלתי נמנעים; לפיכך הם יתמשכו בין אם ישראל תתיר קיומה של מדינה פלסטינית שתכלול את יהודה ושומרון ובין אם לאו. רק העוצמה הצבאית העליונה שלנו וכישרוננו הגדול בדיכוי ההתנגדות יגנו עלינו.

אם כן – איזו תפיסה, איזה חזון ואילו פעולות בשטח מערערות את מטרות העל של הציונות? האם אין זו התפיסה המתכחשת ומתנגדת באופן פעיל לעצם הרעיון של ויתור על כל שעל מארץ ישראל שנפל לידיים יהודיות ומתנגדת בעקשנות לכל סיכוי לקיום מדינה פלסטינית לצד ישראל?

לסיכום, אני שב לנקודה העיקרית בה אני חולק על תפיסתך את הציונות בימינו, ולהתנגדותי לניסיוןך לגנות ולצייר כסטייה מסוכנת מן הציונות כל תפיסה והעדפה מדינית המבטאות את התפיסה הליברלית-יונית של הציונות; תפיסה המחויבת לאפשרות ליישב ערכים לאומיים יהודיים עם ערכים ליברליים אוניברסאליים. ברור כי עמדה כזו מחייבת עיסוק מתמיד בהחלטות ובהתנהלות, החייבות לאזן בין צרכים לאומיים יהודיים וזכויות אדם אוניברסאליות. עיסוק כזה רלוונטי לשאלה הרת הגורל של דו-קיום לאומי בין יהודים וערבים פלסטינים לא פחות מאשר לנושאים המשפיעים על כלל האזרחים במדינת ישראל. איני מערער על זכותך להתנגד למגמות האיזון שמהן אתה מסתייג. אולם, תיוגן כבגינה בציונות, המובילה להתנתקות ישראל מן הציונות, איננו נכון ומטעה.

בברכה,

גדעון שמעוני